

Column: Lotta ins and lotta outs

Tijdens de spits staat dagelijks een groep mensen te wachten op de treinen. De omvang van de groep verandert nauwelijks, maar de samenstelling wel. Voortdurend verlaten mensen het perron en stappen ze in vertrekkende treinen en tegelijkertijd arriveren nieuwe reizigers. Je kunt werkloosheid vergelijken met de wolk mensen op het perron. In mei 2012 waren er 489.000 werklozen (6,2 procent). In dezelfde maand werden 37.000 nieuwe WW-uitkeringen verstrekt en ongeveer evenveel mensen beëindigden hun uitkering. Als we naar banen kijken, zien we een zelfde patroon. Lokettisten en schrijfmachineren reparateurs verdwijnen, maar er ontstaan ook nieuwe banen zoals iPhone-programmeurs en blog-editors.

Zelfs in recessies worden nog veel nieuwe banen geschapen – alleen worden er nog meer vernietigd. De hoofdpersoon uit de legendarische film *The Big Lebowski* (de dude) zei het al treffend: “This is a complicated case, you know, lotta ins and lotta outs.”

In een goed werkende arbeidsmarkt komen de juiste mensen steeds snel op de juiste plekken terecht en worden nieuwe banen geopend in de meest kansrijke sectoren. Studenten maken de juiste afwegingen wat studiekeuzes betreft en oudere werknemers maken de juiste afweging tussen doorwerken of met pensioen gaan. Maar in werkelijkheid functioneert de arbeidsmarkt niet perfect. De belangrijkste arbeidsmarktimperfections zijn allereerst de informatieproblemen – het kost tijd en inspanning voor werkgevers en werknemers om elkaar te vinden – en verder biedt de markt vanwege averechtse selectie en systeemrisico geen sociale verzekeringen aan, terwijl risicomijdende werknemers hier wel behoefte aan hebben. Door de informatieproblemen bestaat onvrijwillige werkloosheid en de in gebreke blijvende markt impliceert dat de overheid sociale verzekeringen moet regelen, maar dit leidt weer tot minder zoekinspanning van de werklozen (moreel gevaar). Het vinden van de optimale trade-off tussen verzekeringsbehoefte en moreel gevaar is een technisch zeer lastig probleem dat alleen voor specifieke gevallen is opgelost. Een veelgehoorde opvatting is dat uitkeringen moeten dalen over de tijd. Deze con-

PIETER GAUTIER

Hoogleraar aan de
Vrije Universiteit Amsterdam

clusie hangt echter af van de veronderstelling dat mensen niet kunnen sparen. Shimer en Werning (2008) laten zien dat als deze trade-off niet verandert over tijd, uitkeringen ook constant moeten blijven. Merk op dat het nut van werklozen wel daalt in de tijd zolang ze werkloos blijven. Ontslagbescherming van werknemers leidt – volgens het recente overzicht van Martin en Scarpetta (2012) – tot minder in- en uitstroom in de werkgelegenheid. In het algemeen is dit gunstig voor de insiders, die al een baan hebben, en ongunstig voor de outsiders. Hoe sterker de ontslagbescherming, hoe meer de last van het werkloos zijn bij een kleine groep mensen wordt gelegd die daardoor vaardigheden en mogelijk de binding met de arbeidsmarkt verliezen. De netto-effecten van ontslagbescherming op de

werkgelegenheid zijn onduidelijk. Maar werkgelegenheid is niet de enige belangrijke uitkomstvariabele. Ontslagbescherming kan ook een negatief effect hebben op de productiviteit omdat mensen minder snel bij hun optimale baan terechtkomen. Een ander probleem van ontslagbescherming is dat er te weinig banen in risicovolle sectoren worden geopend die of heel succesvol zijn of juist compleet kunnen falen.

Als we het probleem van optimale uitkeringen en ontslagbescherming simultaan bekijken, zien we dat er twee verstoringen zijn: ten eerste, bedrijven die iemand ontslaan, houden geen rekening met de maatschappelijke uitkeringskosten en ten tweede, werkgevers die iemand aannemen, besparen de overheid uitkeringskosten. Theoretisch is het daarom optimaal dat bedrijven die iemand ontslaan ontslagkosten betalen en bedrijven die iemand aannemen daar subsidie voor krijgen. In de praktijk kan dit echter tot veel bureaucratie leiden en is het wellicht wenselijker om beide te beperken.

LITERATUUR

Martin, J.P. en S. Scarpetta (2012) *Setting it right: employment protection, labour reallocation and productivity*. *De Economist*, 16(2), 89–116.

Shimer, R. en I. Werning (2008) *Liquidity and insurance for the unemployed*. *American Economic Review*, 98(5), 1922–1942.